

UN DETAȘAMENT DIN LEGIUNEA VII CLAUDIA LA CIOROIU NOU, JUD. DOLJ

DOREL BONDOC

În cursul săpăturilor din anul 2000, au apărut mai multe cărămizi, utilizate la o instalație de *hypocaustum*, purtând ștampila *LEG(io) VII CL(audia)* și datând probabil din timpul lui Filip Arabul (când detașamente din această legiune au fost aduse în Dacia, pentru a lupta contra carpilor).

Așezarea romană de la Cioroiu Nou (com. Cioroiuși, jud. Dolj) este una dintre cele mai importante din perimetrul Câmpiei Române. Caracterul urban al așezării¹, bogatul material arheologic², sculptural³ și epigrafic⁴ denotă importanța deosebită a acestui punct aflat în centrul Olteniei. Cu toate acestea, multe din întrebările firești legate de existența acestei așezări continuă să rămână fără răspuns, dat fiind stadiul încă incipient al cercetărilor.

Una din problemele neelucidate este aceea a numelui antic al așezării. Prima propunere de identificare a aparținut lui C.S. Nicolăescu-Ploșor care, după descoperirea (în anul 1964) unui fragment de grup statuar cu inscripție⁵, a localizat aici enigmatică *Malva*⁶. Deși a fost respinsă imediat⁷, în ultimul timp această ipoteză continuă să fie discutată⁸. În anul 1966, după patru campanii de săpături la Cioroiu Nou (1938, 1959, 1960, 1961) și după reanalizarea surselor epigrafice, D. Tudor a propus denumirea *Aquae*⁹. Această din urmă identificare este susținută în special de existența unor izvoare cu debit constant în vecinătatea așezării. Și această ipoteză a fost respinsă¹⁰.

Lipsa unor indicii clare cu privire la existența vreunei unități militare în perimetrul așezării l-a determinat pe D. Tudor să pună fortificarea platoului de la sud de satul actual pe seama populației civile¹¹. Și totuși în cuprinsul așezării există unele urme militare.

O inscripție ne face cunoscută prezența aici a unui *speculator* al legiunii VII Claudia, pe nume *Germanus*¹².

¹ D. Tudor, *Orașe, târguri și sate în Dacia romană*, București, 1968, p. 315 și urm.

² Idem, *Materiale*, 8, 1962, p. 547-553; D. Tudor, I. Diaconescu, Gh. Popilian, *Apulum* 6, 1967, p. 593 – 605.

³ Tudor, în: *Omagiu lui P. Constantinescu-Iași cu prilejul împlinirii a 70 de ani*, București, 1965, p. 109 – 115.

⁴ *Ibidem*.

⁵ IDR, II, 142.

⁶ C.S. Nicolăescu-Ploșor, *RevMuz* II, 1965, 3, p. 203 – 207.

⁷ C. Daicoviciu, *ActaMN* 2, 1965, p. 654 – 655.

⁸ C.C. Petolescu, *SCIVA* 38, 1987, 1, p. 30 – 31.

⁹ Tudor, *Latomus* 25, 1966, 4, p. 847 – 854.

¹⁰ Daicoviciu, *ActaMN* 6, 1969, p. 542 – 543.

¹¹ Tudor, *Materiale* 8, 1962, p. 552.

¹² IDR, II, 141.

În anul 1997 am publicat un fragment de monument din piatră cu inscripție, cu mențiunea explicită a legiunii III Flavia¹³. Până în prezent inscripțiile nu au fost considerate drept dovezi ale unei prezențe militare la Cioroiu Nou¹⁴.

Cele descoperite în cursul unui mic sondaj efectuat de autor în toamna anului 2000, pot aduce precizări suplimentare cu privire la această problemă. A fost săpată o secțiune (S1/2000), la o distanță de 300 m vest față de aliniamentul actualului cimitir (fig. 1)¹⁵.

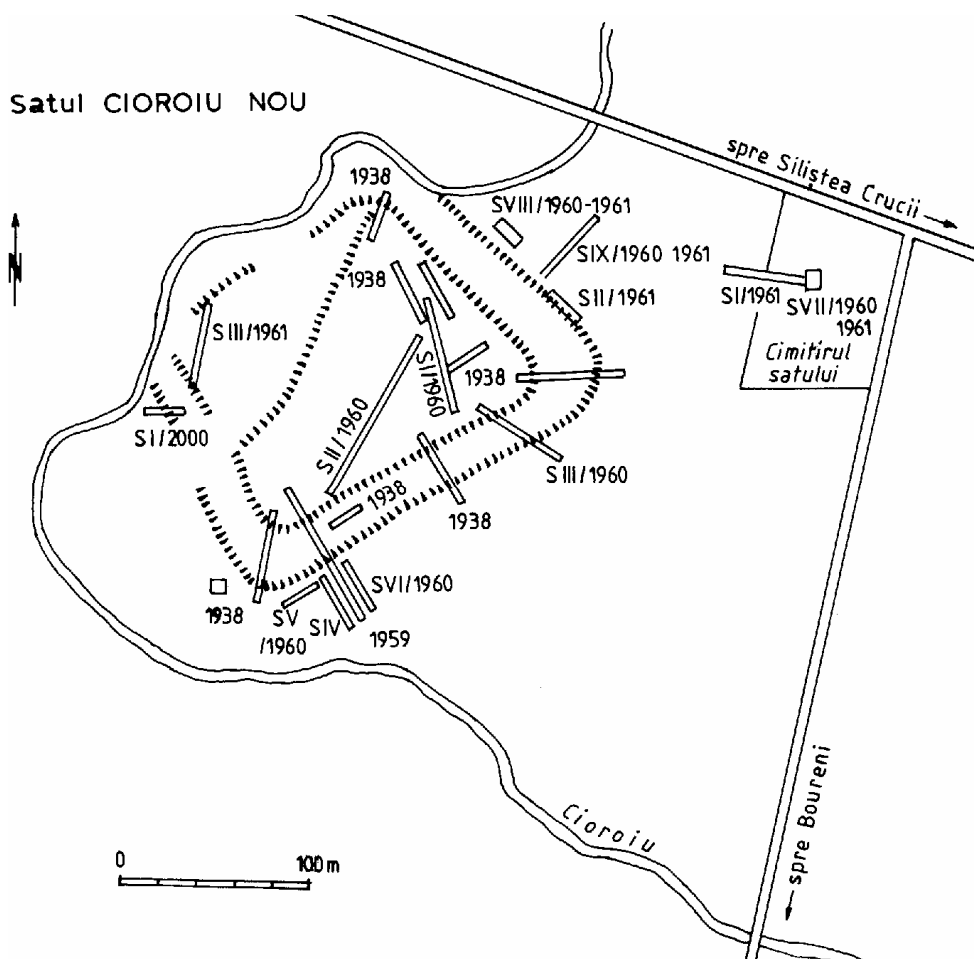

Fig. 1. Cioroiu Nou, jud. Dolj. Plan cu marcarea secțiunilor arheologice.

¹³ D. Bondoc, SCIVA 48, 1997, 3, p. 272, nr. 3.

¹⁴ Vezi totuși D. Benea, *Din istoria militară a Moesiei Superior și a Daciei. Legiunea VII Claudia și legiunea a III-a Flavia*, Cluj, 1983, p. 64 – 65, pentru prima; de asemenea, C.C. Petolescu, SCIVA 49, 1998, 3 – 4, p. 279, nr. 726, pentru cea din urmă.

¹⁵ Vezi *Cronica cercetărilor arheologice din România. Campania 2000*, București, 2001, p. 69 – 70, nr. 49.

În carourile 11 – 12, la 0,95 m adâncime, am depistat urmele unei instalații de încălzire (*hypocaustum*). Au fost surprinse bazele a șase *pilae* din cărămizi legate cu lut, dispuse pe două rânduri orientate NV-SE. Acestea sunt constituite din două-trei rânduri de cărămizi mici ($0,22 \times 0,22 \times 0,06$ m), așezate fiecare pe câte o cărămidă-bază ceva mai mare ($0,32 \times 0,32 \times 0,06$ m). Pe platforma hypocaustului, aflată la 1,20 m adâncime, pot fi observate și urmele altor *pilae*, care în prezent nu se mai păstrează. Podeaua a fost construită în tehnica *opus signinum*. Distanța dintre cărămizile-bază este de 0,23 m. Se pare că pe latura E-V, hypocaustul măsoară 5 m.

Este a doua instalație de acest gen cunoscută la Cioroiu Nou, după cea aflată sub cimitirul actual, menită să deservească termele¹⁶.

Noutatea constă în faptul că aici au fost descoperite mai multe cărămizi purtând ștampila legiunii VII Claudia. Deși săpăturile au constat doar dintr-un simplu sondaj, numărul cărămizilor ștampilate recuperate, întregi sau fragmentare, este de 39. Cărămizile care au fost descoperite întregi au dimensiunile de $22 \times 22 \times 6$ cm. Toate prezintă același tip de ștampilă: **LEG VII CL**, încadrată într-o *tabula ansata*, cu scriere de la stânga spre dreapta. Ștampila este de formă dreptunghiulară (18×4 cm), cu litere în relief, înrămate de un chenar lat de 0,6 cm. Înălțimea literelor este de 2,2 cm (fig. 2).

Fig. 2. Cioroiu Nou, jud. Dolj. Ștampilă tegulară a legiunii VII Claudia.

Numărul mare de cărămizi ștampilate descoperite într-un simplu sondaj exclude, cred, posibilitatea unui import tegular dintr-o *officina* aparținând legiunii VII Claudia. Este de luat în calcul mai degrabă posibilitatea ca la Cioroiu Nou să se fi aflat, la un moment dat, o subunitate a legiunii VII Claudia. Această ipoteză este susținută și de prezența inscripției menționând acel *speculator* al legiunii VII Claudia.

Este pentru prima dată când la Cioroiu Nou sunt descoperite urme militare clare. Curios este și faptul că aceste cărămizi ștampilate au fost descoperite numai în zona hypocaustului. Lipsa lor din cuprinsul așezării poate fi însă și o carență de cercetare. Și mai surprinzător este faptul că urmele legiunii VII Claudia apar la Cioroiu Nou destul de adânc în interiorul provinciei Dacia Malvensis și la mare distanță de sediul legiunii de la Viminacium.

¹⁶ D. Tudor, I. Diaconescu, Gh. Popilian, *loc. cit.*, p. 599.

Până în prezent erau cunoscute puține locuri nord-dunărene, unde legiunea VII Claudia și-a trimis subunități în secolele II – III. Este vorba de Drobeta¹⁷, Gornea¹⁸, Pojejena¹⁹ și Vrșac²⁰, cu precizarea că apariția unor detașamente ale legiunii în aceste localități ar putea data din perioada războaielor marcomanice²¹.

De asemenea, și Romula a beneficiat de prezența unor centurii ale legiunii VII Claudia²², dar ceva mai târziu, în vremea și după războiul lui Filip Arabul cu carpii. Cioroiu Nou devine astfel un nou punct în cadrul schemei de dislocare cunoscută a efectivelor acestei legiuni la nordul Dunării, în secolele II – III.

O problemă delicată este stabilirea perioadei când detașamentul legiunii VII Claudia a staționat la Cioroiu Nou. Ștampilele militare descoperite aici sunt de tipul celor date foarte larg în secolele II – III²³; de remarcat faptul că lipsește epitetul *pia fidelis*.

Fortificarea platoului pe care se află așezarea a fost datată la mijlocul secolului III²⁴, asemenea operațiunilor similare de la Romula și Drobeta. Operația nu poate fi pusă pe seama populației civile, ci mai degrabă pe seama militarilor din cadrul detașamentului trimis aici de legiunea VII Claudia.

Important de menționat este faptul că ștampilele descoperite la Cioroiu Nou nu se aseamănă cu cele de la Drobeta, Gornea, Pojejena și Vrșac, care par a fi mult mai timpurii. O ștampilă cu caractere asemănătoare provine de la Romula²⁵.

Inscripția ce atestă prezența la Cioroiu Nou a unui *speculator* al legiunii VII Claudia²⁶, pe nume *Germanus*, poate fi datată și spre mijlocul secolului III. Dacă epitetul purtat de legiunea VII Claudia se completează *Philip(piana)*, cum pare a fi mai probabil²⁷, atunci datarea inscripției ar putea fi plasată în vremea împăratului Filip Arabul (anul 248 ?). Pentru o astfel de datare pledează și inscripțiile cu epitete asemănătoare de la Romula²⁸, primite de legiunile participante la războiul cu carpii.

După toate indiciile deținute în stadiul actual al cercetărilor, prezența detașamentului din legiunea VII Claudia la Cioroiu Nou poate fi plasată cândva în secolul III. Deocamdată nu pot fi precizate limite cronologice mai clare; mijlocul secolului III ar putea fi motivat pe de o parte de războiul cu carpii din anii 245 – 247, iar pe de altă parte de necesitatea fortificării așezării, asemenea Romulei și Drobetei.

¹⁷ IDR, II, 42, 100.

¹⁸ IDR, III/1, p. 59.

¹⁹ IDR, III/1, p. 49.

²⁰ IDR, III/1, p. 126 – 127.

²¹ Benea, *op. cit.*, p. 57.

²² IDR, II, 327 – 328, 380.

²³ Benea, *op. cit.*, p. 39; eadem, *Apulum* 16, 1978, p. 204.

²⁴ Tudor, *Materiale* 8, 1962, p. 552; idem, *Orașe, târguri și sate în Dacia romană*, p. 315.

²⁵ IDR, II, 380.

²⁶ IDR, II, p. 141.

²⁷ C.C. Petolescu, *SCIVA* 32, 1981, 4, p. 602, nr. 30.

²⁸ IDR II, 327 – 328.

A DETACHMENT OF LEGIO VII CLAUDIA AT CIOROIU NOU
(DOLJ COUNTY)

ABSTRACT

In the Roman settlement of Cioroiu Nou, in the year 2000, there have been discovered traces of a *hypocaustum* with many bricks (39) carrying the stamp of Legio VII Claudia (fig. 1). The intact bricks (22 × 22 × 6 cm) present the same type of inscription: **LEG VII CL**. The stamp is rectangular (18 × 4 cm) with the letters in relief.

The multitude of the stamped bricks excludes the possibility of a tegular import from an *officina* belonging to Legio VII Claudia. The possibility should be discussed that at Cioroiu Nou, at a certain moment, there way have been a detachment of Legio VII Claudia. The inscription that certifies the presence of a *speculator* of this legion, named *Germanus* (IDR, II, 380) supports this hypothesis.

The chronological limit of these stamps is approximately **the middle of the 3rd century**, immediately after the war against the Carps (245 – 247).

CAPTION OF FIGURES

Fig. 1. Cioroiu Nou, Dolj county. Plan of the excavations.

Fig. 2. Cioroiu Nou, Dolj county. Brick Stamp of Legio VII Claudia.